

175 JAAR JONG

Op 29 januari 2007 bestaat de *Militaire Spectator* 175 jaar. Is het een verdienste om 175 jaar oud te worden? Er zijn steden die duizend jaar of langer bestaan. Is dat een verdienste? Om het anders te stellen: wordt een zoveeljarig bestaan van een stad gevierd? Jazeker: met een bepaald gevoel dat vele generaties hun hart en verstand hebben benut om er 'iets' van te maken. Valt er daarom ook rond dit tijdschrift wat te vieren? Ja, natuurlijk, zij het in bescheidenheid en met gevoel voor de relativiteit der dingen. Een zekere trots is gerechtvaardigd om als de zoveelste redactie voort te mogen bouwen op het werk van alle voorgangers door, samen met auteurs, columnist en andere medewerkers op de achtergrond, dit tijdschrift inhoud en vorm te geven.

De oprichter van dit tijdschrift is ons en onze lezers niet echt bekend. Daarom wordt in dit nummer aandacht besteed aan het leven en werk van dr. J.C. van Rijnveld, RMWO4 (1799-1852), die dit tijdschrift in 1832 oprichtte en die zestien jaar lang, als luitenant, kapitein en majoor, de eerste hoofdredacteur was. Zonder hem had de *Militaire Spectator* nooit bestaan. Dankzij hem konden vele generaties van (hoofd-)redacteuren aan enkele duizenden auteurs ruimte bieden voor artikelen en reacties. De weerslag daarvan is te vinden in de sinds 1832 verschenen 120.000 bladzijden. Dit tijdschrift kon in diverse opzichten een rol spelen bij de meningsvorming binnen, maar soms ook buiten de krijgsmacht. Om het verschil tussen toen en nu te duiden is in deze *Militaire Spectator* ook een herdruk van het eerste nummer opgenomen.

Is 175 jaar 'oud'? Gemeten naar de tijdschriften in Nederland zeker. Het tijdschrift *De Gids* is het oudste literaire en

algemeen culturele tijdschrift van Nederland. Het wordt een van de langst bestaande tijdschriften van deze soort in de wereld genoemd. Het is in 1837 opgericht door E.J. Potgieter en C.P.E. Robidé van der Aa. Ook het *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* heet een van de oudste tijdschriften ter wereld te zijn. De oprichtingsdatum is 1857. Het *Nederlandse Tijdschrift voor Entomologie* verscheen in 1858. Er bestaat dus weinig twijfel dat de *Militaire Spectator* het oudste nog steeds verschijnende tijdschrift in Nederland en Vlaanderen is.

Maar wat is de positie vergeleken met buitenlandse tijdschriften? Als het gaat om niet-militaire tijdschriften past bescheidenheid. *Curtis' Botanical Magazine*, beroemd vanwege prachtige kleurenplaten van bloemen en planten, verschijnt sinds 1787 in het Verenigd Koninkrijk en in IJsland vinden we *Skirnir*, een literair tijdschrift dat sinds 1827 tweemaal per jaar uitkomt.

Een vergelijking met militaire tijdschriften geeft een ander beeld. Van Rijnveld verwijst in zijn eerste jaargang naar vier buitenlandse tijdschriften. Allereerst de Franse naamgenoot *Le Spectateur Militaire*. Dit tijdschrift werd opgericht in 1826 en ging in 1890 ter ziele. Als tweede de *Allgemeine Militär-Zeitung*. Dit Duitse tijdschrift begon in 1826 en verdween in 1902. Dan het *Österreichische Militärische Zeitschrift*. Het werd opgericht in 1808 en bestaat nog steeds. Het is niet bekend of dit tijdschrift onafgebroken verscheen. Ten slotte het Britse *United Service Journal*.

Het *Royal United Services Institute* begon haar werk in 1831. *RUSI-Journal*, het tijdschrift van deze vereniging, verschijnt

voor het eerst in 1857 en is, volgens RUSI, 'the oldest publication of its kind in the world'. Over de mogelijke voorganger daarvan is weinig te vinden. Voer voor verder onderzoek dus. Maar, hoe dan ook, 175 jaar is in de wereld van de militaire tijdschriften oud. Ook dat mag wel eens geconstateerd worden.

Dat de *Militaire Spectator* nog steeds bestaat, heeft zowel met verandering als met continuïteit van doen. Verandering, omdat dat in de wereld waarover de *Militaire Spectator* door de jaren heen berichtte steeds aan de orde was. Er waren dus steeds gronden om vragen te stellen, om visies ter discussie te stellen en om gedachten te poneren. Niets is funester voor een tijdschrift dan langdurige stilstand. Daarvan was nooit sprake. De 'Koude Oorlog' mag dan in zekere zin de geschiedenis in een deel van de wereld hebben 'bevroren', in militair opzicht gebeurde er van alles. Ook die veranderingen vonden hun weerslag in dit tijdschrift: 175 jaar Nederlandse militaire geschiedenis, 175 jaar ontwikkeling van de Nederlandse en andere krijgsmachten en 175 jaar van inzet en optreden zijn er in opgenomen en terug te lezen. En over 25 of 50 jaar mogelijk ook de geschiedenis die de huidige krijgsmacht schrijft.

Tegelijkertijd was continuïteit een zegen. En dit in twee opzichten. In ieder geval vanaf 1932 heeft de *Militaire Spectator* de warme steun van de achtereenvolgende ministers van Defensie genoten. Zij achtten dit tijdschrift van belang en bevorderden haar verschijning. Zij hebben zich echter nooit bemoeid met het werk van de redactie. De ministers deden zaken met de uitgever, zonder daarbij de inhoud ter discussie te stellen. Ook bij de uit-

gevers was er continuïteit. Vanaf 1932 werd het blad uitgegeven door Moormans Periodieke Pers en daarna, sinds januari 1972, door de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap. Deze vereniging geeft de *Militaire Spectator* deze maand al 35 jaar uit. Ook dit feit mag niet onvermeld blijven. Tegelijkertijd waren zowel de vereniging als de redactie gediend met een bestendige samenwerking met de 'huisdrukker'. Dit is, sinds 1945, drukkerij Giethoorn ten Brink.

Waar staan we nu, in januari 2007, bij het begin van ons 175-jarig bestaan? Op de binnenzijde van de cover staat onze misserie afgedrukt. Wat daar staat, proberen wij door de opzet, de inhoud en de vormgeving van het tijdschrift waar te maken. Dat blijven wij doen. Wij weten dat het uiteindelijk de lezer is die bepaalt of een bijdrage inderdaad relevant, actueel en toegankelijk is. Verder kijken we uit naar de digitalisering van de *Militaire Spectator*.

De *Militaire Spectator* en het erfgoed van de Koninklijke Vereniging worden dit jaar digitaal toegankelijk gemaakt. Het vinden van informatie in oude jaargangen is op dit moment een tijdrovende zaak. Op vijf plaatsen in Nederland staan de 175 jaargangen ter beschikking. Het is echter alleen maar mogelijk te zoeken aan de hand van de inhoudsopgave per jaargang. Dit los van de laatste jaargangen, waarvan de inhoudsopgaven via de website van de Vereniging te raadplegen zijn. Zodra alle jaargangen digitaal toegankelijk zijn, zal blijken welke schat aan informatie voorhanden is. Ook dat maakt ons jubeljaar bijzonder.

De *Militaire Spectator* mag dan 175 jaar oud zijn, het tijdschrift is, op weg naar een volgend lustrum, nog steeds springlevend.